

Szondiho Experimentálna diagnostika pudov

Katarína Durkáčová

Psychologický ústav FFMU, Brno

info@psychologon.cz

Zjednodušená podoba tejto kontroverznej psychologickéj metódy nedávno obletela internet aj popularizačné televízne programy, kde bola prezentovaná ako test merajúci „vaše skryté pudy“. Z ôsmich portrétov zvláštne pôsobiacich osôb si máte za úlohu vybrať toho najsympatickejšieho a na základe tohto výberu ste označený za hysterika, homosexuála, sadistu alebo iného –istu. Tiež vám bliká kontrolka „Až podozrivo jednoduché“?

Szondiho test je metóda z konca tridsiatych rokov, vyvinutá maďarským psychológom Léopoldom Szondim pre diagnostiku latentných recesívnych génov určujúcich ľudský osud. Tie podľa Szondiho teórie konštituuju pudové tendencie jedinca a tým, aj jeho konanie a dôležité životné rozhodnutia, dokonca jeho fyziognómiu a náchylnosť kurčítym psychickým poruchám. Podľa autora testu je možné sa svojmu genetickému osudu vyhnúť tým, že ho rozpoznáme a získame naň náhľad. Práve pre tento účel zostavil svoju Experimentálnu diagnostiku pudov.

Autor vo svojej teórii predpokladá existenciu ôsmich faktorov na základe 4 pudových vektorov, a v každom z nich dve možné reakcie. Postuloval tak 8 typov možných dedičných psychických porúch (spomínaných -istov). V originálnej podobe metódy je každá porucha v testovej batérii zastúpená portrétom reálneho psychiatrického pacienta s danou diagnózou. Zo šiestich sérií po osem portrétov si v každej sérii vyšetovaná osoba vyberie dva najsympatickejšie a dva najmenej sympatické osoby. Dovedna teda 24 tvárí (nie len 2 ako v „internetovej verzii“). Hodnotenie zahŕňa analýzu počtu vybraných sympatických a nesympatických tvárí z jednotlivých diagnóz a ich kombináciu. Súčasťou vyšetrenia je tiež tzv. inquiry, teda následný rozhovor o odpovediach. Výstupom vyšetrovacieho postupu je konštalácia pudových potrieb, ktoré si daný človek so sebou nesie vo vienu (vid' tab.) Autor metódy stavia na predpoklade, že ľudia s podobnou genetickou výbavou sú k sebe priťahovaní, poprípade odpudzovaní. Napríklad ak s väčšou či menšou pravidelnosťou označíte v ôsmich sériách obrázkov za sympatickú osobu katatónneho schizofrenika, odhaľujete tak vlastné genetické predispozície ku katatónnej schizofrénii.

Tab.1: Upravené podľa Hrdlička (1991) a Johnston (2006)

Pudové vektory (=pudy)	Pudové faktory (=pudové potreby)	Pudové tendencie
SEXUÁLNY PUD – S	h: ženskosť, materskosť (homosexualita)	+h: osobný, zmyselná ženskosť
		-h: kolektívny, humanizovaná nežnosť, kolektívna medziľudská láska
	s: mužskosť (sadizmus)	+s: sadizmus, agresia, aktivita
		-s: civilizačné prispôsobenie, sebaobetovanie, pokora, pasivita a masochizmus
P PAROXYZMÁLNY PUD, PUD PREKVAPENIA	e: etický faktor (epilepsia)	+e: tendencia k dobrému, ku kolektívnej spravodlivosti, tolerancii, добрôte, ochote pomôcť, zbožnosti
		-e: tendencia k zlému, t.j.: hromadenie hnevu, nenávisť, zlosti, k pomste, nespravodlivosti, intolerancii
	hy: morálna potreba, potreba platnosti, exhibicionizmus (hystéria)	+hy: predvádzanie sa
		-hy: hanba
SCH PUD JA	k: zúženie ja, egosystola, materiálne ja, vlastníctvo (katatónna schizofrénia)	+k: autizmus, egoizmus, egocentrizmus, narcizmus, introjekcia, vtelovanie
		-k: prispôsobenie sa kolektívu, potlačenie
	p: rozširovanie ja, egodiastola, duchovné ja, bytie (paanoidná schizofrénia)	+p: duchovné rozširovanie ľudských potrieb na kolektív, duchovné ja, poprípade rozpínanie ja (inflácia)
		-p: spolubytie s inými, participácia, popr. obviňovanie iných osôb

Pudové vektory (=pudy)	Pudové faktory (=pudové potreby)	Pudové tendencie
		(projekcia)
C PUD KONTAKTU	d: potreba získavanie, hľadania (depresia)	+d: hľadanie nových objektov, nevera
		-d: odriekanie si v prospech všetkých ľudí, vernosť, analita, lpenie
	m: potreba upnúť sa, ukotviť sa (mánia)	+m: upnutie sa na objekt (vec, osobu), oralita, hedonizmus
		-m: oddelenie sa, osamelosť

Experimentálna diagnostika pudov bola krátko po svojom uvedení prijatá kladne a rýchlo sa rozšírila aj do USA. Po bližšom výskumnom záujme o ňu, ale prvotné nadšenie rýchlo opadlo. Dnes je Szondiho test zriedkavo používaný u nás aj v zahraničí. Metóde je totiž možno mnohé vytýkať.

V prvom rade je samotná teória, na ktorej je test vystavaný považovaná za problematickú. Podľa Stančáka (1996) predstavuje najextrémnejšiu vedecky nepodloženú biologickú teóriu osobnosti. Genetický podiel na utváraní osobnosti človeka a duševných porúch je isto nepopierateľný, v Szondiho teórii je ale absolutizovaný a navyše zmaťočne popísaný v pojmoch, ktoré by u dnešných genetikov vyvolali úsmev na tvári.

Rabin a Goldman (1952) previedli štúdiu s cieľom zistiť, či Szondiho test skutočne meria geneticky prenosné charakteristiky. Porovnávali výsledky vyšetrení u skupiny jednovaječných dvojčiat, dvojjaječných dvojčiat a nepríbuzných subjektov. U jednovaječných dvojčiat bola nájdená vyššia zhoda v odpovediach, než u skupiny nepríbuzných. U dvojjaječných dvojčiek ale bola zistená zhoda v odpovediach tak vysoká ako v prvej skupine identických dvojčiat, z čoho autori výskumu vyvodili záver, že preferencie tvári v teste sú skôr určované podobnými skúsenosťami v zdieľanom prostredí, než genetickou výbavou osôb.

Problematický je tiež predpoklad o vzťahu fyziognómie a určitej psychickej poruchy. Deri a Szondi (1949, in Hrdlička 1991) uvádzajú, že asociácie skúmaných osôb sú adekvátne vzhľadom k diagnostickým kategóriám, ktorým sú jednotlivé obrazy zaradené. Drvivá väčšina neskorších prác ale nepotvrdila jednotný stimulačný potenciál portrétov (Booth, 1967; Dudek, Peterso, 1952; Klopfer, 1950).

Autorka monografie o Szondiho teste a jeho nadšená propraagátorka v Spojených štátoch, Susan Deri píše, že test sa ukázal byť validný (meria to, čo merať má) aj bez ohľadu na teóriu, na ktorej bol vystavaný (1950, in Hrdlička 1991). Deriová (1954, in Hrdlička) previedla štúdiu porovnávajúcu výsledky v teste u skupiny delikventov a študentov teológie. Zistila významné rozdiely a to v celkovo 6 škálach. Iná štúdia Raya a Oldroya (1957, in Painton, 1973) preukázala schopnosť testu odlišiť epileptikov od neepileptikov. Hoci skorší Goldmanov výskum (1952) tento záver nepotvrdil.

Ray a Hill (1953, in Hrdlička 1991) vyzvali 4 študentov psychológie, aby priradili 6 testových profilov k im známym jedincom, nedosiahli zhodu vyššiu ako pri náhodnom spárovaní.

Painton (1973) vo svojej validizačnej štúdii Szondiho testu uvádza dôvody, pre ktoré predchádzajúce štúdie nemohli potvrdiť validitu nástroja. Pri posudzovaní vhodnosti portrétu ako reprezentanta danej kategórie vraj prevládalo vedomé opisovanie charakteristík osoby nad nevedomým určením sympatií, čo môže viesť k významným rozdielom. Tento predpoklad je však nutné najprv preukázať. Druhá výhrada sa týka opomenutia kvalitatívneho vyhodnocovania profilov testu skúsenými administrátormi. Painton sa tak vo svojej dizertácii pokúsil tieto nedostatky odstrániť. Porovnával posúdenie osobnosti 30 pokusných

osôb ich psychoterapeutmi so závermi vyšetrenia odborníkov na Szondiho test, napriek tomu získal nejednoznačné výsledky.

Bez mála 80 rokov výskumu neprinieslo jednoznačné presvedčivé závery o spoľahlivosti metódy a zdravý rozum teda veľkú obozretnosť. O populárnej drasticky zjednodušenej verzii ani nehovoríac. Szondiho test dodnes púta pozornosť malinkej časti odbornej obce, hlasy autorít ale ostávajú skeptické.

Zdroje:

1. **Booth, Kerry G. (1967).** A Study of the Factorial Stimulus Qualities of the Szondi Photographs as Measured by the Semantic Differential. Thesis (M.S.) University of Oklahoma.
2. **Goldman, G.D. (1952).** The validation of the paroxysmal vector of the Szondi test. *Journal of Abnormal Psychology* 47: 475-7.
3. **Hrdlička, M. & Blatný, M. (1991).** Szondiho test - prehľadová studie. *ČS Psychologie*, 35, č. 5, s. 406-413.
4. **Johnson, A.C. (2006).** Szondi Test: Its Interpretation and Graphological Indicators.
5. **Klopfér W., Bostelmann L. (1950).** The associative valences of the Szondi pictures. *Journal of personality* 19(2):172-88.
6. **Painton, M. (1973).** A clinical validation of the szondi-test: with summaries in French and German. Bern: Hans Huber.
7. **Rabin, A.I. (1952).** Genetic factors in the selection and rejection of Szondi's pictures: a study of twins. *Amer. J. Orthopsychiat.* 551-556.
8. **Stančák, A. (1982).** *Klinická psychodiagnostika*. (1. vyd., 404 s.) Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.

Citace článku:

Durkáčová, K. (2013). Szondiho Experimentálna diagnostika pudov. *PsychoLogOn [online]*. 1 (1), s.26-29. [cit. vložte datum citovani]. Dostupný z WWW: < <http://psychologon.cz/data/pdf/124-szondiho-experimentalna-diagnostika-pudov.pdf>>. ISSN 1805-7160.